

Sand - förr och nu

Sommarfröjd på Sand

Det är sommarfröjd på Sand
till fiol och bälgmusik
och här dansar jag med vännen,
som på banan är sig lik
när hon lägger sina armar
om min breda, bruna hals
och vi sväva över golvet
i en ny och tjugig vals.

Här är ungdom ifrån staden,
ifrån Ström och Degernäs,
och här smyger det en saga
över gårdens gröna gräs.
Det är samma gamla saga,
som alltjämt är lika ung
— den att dansa och att fröjda
innan man blir alltför tung.

Se, nu lägger Sonja till
medan Döbeln uppåt går,
hör, nu viskar det och prasslar
det i tätta videsnår.
Och på banan vagga kroppar,
skymta silkesskodda knän,
och musikens toner föres
över älvens vatten hän.

Hej och hå — låt sommarnatten
rulla undan i ett rus,
låt oss dricka djupa klunkar
ur den sunda glädjens rus.
Här är ungdom ifrån staden,
ifrån Degernäs och Ström,
och här möta vi vår Saga
och vår vackra Somnardröm.

(Klipp från den 9 juli 1928)

Festplatsen

Under tidigare år har det alltid varit aktiviteter på festplatsen och främst i samband med midsommarhelgerna. Numera utses en festkommitté, som har till uppgift att skapa trivsel och sammanhållning genom olika arrangemang i föreningsstugan.

Stugsistan

Stugsistan firades första gången 1967 vid Umeälven. Den infaller sista lördagen i augusti och firas ofta tillsammans med vänner och bekanta med god mat och dryck. Vid skymningen tänds eldar, marschaller och fyrverkerier. Båtfärder görs utefter Umeälven. En del av båtarna, som är upplysta på olika sätt, går i konvoj från Umeå till Simphamn via Rinneln. Från ledarbåten hörs ofta musik. Antalet båtar varierar mellan ca 20 till 100 stycken. På senare tid har "järngänget" med sina järnbåtar även deltagit i båtparaden. Järnbåtarna är fantasirikt utsmyckade t ex med "saftblandare" och olika kulörta ljusfenomen.

Denna tradition, som vi har lånat från Finland, kallas där för "Venetiansk afton" och härrör från 1830-talet. Enligt uppgift firas denna afton på vissa håll i Frankrike och Tyskland.

15. SANDS FESTPLATS

HISTORIK

På festplatsen kan man se att det finns fyra grundstenar vid det stora trädet, som visar att det funnits byggnader där för länge sedan. Redan 1836 lär ett hus ha uppförts på stadens bekostnad för att användas som tillfällighetshus.

Sommarfröjd på Sand

Det är sommarfröjd på Sand
till fiol och bälgmusik
och här dansar jag med vännen,
som på banan är sig lik
när hon lägger sina armar
om min breda, bruna hals
och vi sväva över golvet
i en ny och tjugig vals.

Här är ungdom ifrån staden,
ifrån Ström och Degernäs,
och här smyger det en saga
över gårdens gröna gräs.
Det är samma gamla saga,
som alltjämt är lika ung
— den att dansa och att fröjda
innan man blir alltför tung.

Se, nu lägger Sonja till
medan Döbeln uppåt går,
hör, nu viskar det och prasslar
det i tätta videsnår.
Och på banan vaggas kroppar,
skymta silkeskodda knän,
och musikens toner föres
över älvens vatten hän.

Hej och hå — låt sommarnatten
rulla undan i ett rus,
låt oss dricka djupa klunkar
ur den sunda glädjens rus.
Här är ungdom ifrån staden,
ifrån Degernäs och Ström,
och här möta vi vår Saga
och vår vackra Sommardröm.

(Klipp från den 9 juli 1928)

Sammandrag från boken Baggböleriet
...från träldom, förbannelse och ödmjukhet

"I slutet av 1890-talet blev Sand flottningsanhalt vid flottning av virke i Umeälven från Baggböle sågverk till Holmsund och för detta ändamål byggdes en stenkista. Kistans längd bestämdes till 50 alnar. Det hus som då fanns på platsen användes som boningshus. Nästan varje år vid hög flod inträffade den olägenheten med boningshuset att vattnet trängde in och undergrävde grunden, så att spisar och bakugn ständigt måste byggas om, vilket förorsakat dryg kostnad förutom olägenheten för den som bodde där. Detta kunde endast förekommas genom att bygga om huset på en hög och stadig stenfot, vilket Firma James Dickson & Co ämnade göra denna vinter.

Huset borde också förlängas med ett rum för att gå allmänhetens önskingar till mötes genom att skaffa den tak över huvudet.

En oväntad omständighet inträffade rörande boningshuset på Sand, nämligen att i samma stund som arbetarna var i färd med att riva det anmälde Umeå stad sig som ägare till det. Detta lär även ha varit rätta förhållandet, trots att bolaget inte haft någon aning härom, utan med visshet antagit det som sitt, så mycket mera som något aldrig fordrats eller erlagts för detta hus. Stadens representanter var emellertid villiga att deponera huset till bolaget, dock på villkor att bolaget i det förbättrade huset skulle kostnadsfritt upplåta ett rum för den trafikerande allmänheten."

På kartor från år 1856 finns inritat en byggnad på den tomt. På Flottningsföreningens karta ca år 1900 finns tre byggnader inritade, ett bostadshus med två lägenheter och två förrådsbyggnader vilka var av olika storlekar. Det mindre av dessa förråd är flyttat och står numera på Sand 65.

Huset beboddes av en familj från Baggböle vid namn Pettersson och de hade två barn, Ivan och Gunnel. Pettersson var anställd av Flottningsföreningen och tog bl a hand om drivtimmer som lades upp bakom bommarna som gick från Sand 41 till Sand 61 där det buntades. Familjen bodde där från våren till dess isen lade på hösten.

När familjen Pettersson flyttade revs boningshuset.

Festplatsen har arrenderats av Umeå Motorsällskap (UMS) från 1920-talet och har vid olika tillfällen hyrts ut till bl a Sandåkerns Sportklubb (SSK).

År 1972 träffades överenskommelse

dels med UMS om att Sands stug- och vägförening övertar befintliga byggnader på festplatsen för en kostnad av 1.000 kr

dels med Degernäs byamän om att arrendera festplatsen fr o m 1 juli 1973.

Festplatsen på Sand har sedan 1920-talet varit ett populärt utflyktsmål för umeborna. Man färdades dit med båt eller cykel. Den som ville ta sig en svängom kunde göra det på dansbanan.

Under första delen av 1950-talet fanns CAVAS-tivoli på festplatsen vissa helger under sommaren.

Där kunde man satsa en slant – och kanske också vinna - på chokladhjul, kast med bollar, tärningsspelet över och under sju, kortspel, prickskytte med luftgevär och spelautomater. Besökarna kunde dessutom köpa kaffe, läsk, godis, varmkorv och för den tiden något så ovanligt som glass.

Från slutet av 1920-talet fram till 1963 förlade Scharins-Bowaters sina firmafester på festplatsen. Det var en populär tradition för hela familjen. Personalen med familjer blev hämtade vid Scharins fabrik på Öbacka och från 1954 vid den nya fabriken på Sofiehem. Transporten skedde med lövade pråmar som drogs av bogserbåtarna Atlas och Nicke.

Det dukades upp med mat och dryck till dragspelsmusik och underhållning av lokala förmågor. Festerna avslutades med dans innan båtarna gick tillbaka till Umeå.

Midsommarfest på Sand

blir det även i år. Sandåkerns SK har förhyrt den traditionsrika skärgårdsplatsen av motorbåtssällskapet och ämnar genom ett flertal anordningar såsom tivoli, tombola, skämttävlingar, sedvanlig servering och den publiklockande dansen blåsa feststämning i den idylliska platsen. Då numera bilväg leder direkt in på platsen torde SSK ha att emotse invasion.

VR 1943

Axplock från lokaltidning

- 1920 gick Duncker och Svanen till Sandvik via Obbola och Holmsund. La till vid mellanliggande tilläggsbrygga. Motorbåten Elfkungen trafikerade linjen Strömbäck – Umeå och retur.
- 28/6 1920 notis från Äldermannen att Storsandskärs villaägare och andra hundägare ej har lösa hundar. 25 kr i vite.
- 3/7 – 4/7 1920. Musikerförbundets stora sommarfest å Sand plus Umeå UMS tävlan start Sand 4/7. Tombola m m. Dansbana. I 20 och K 8 musikkårer. Entré lö 50 öre, sö 1 kr.
- Verkmästarförbundet och Skärgårdens förmansförening utflykt till Strömbäck 11/7 1920. Båt från Umeå till Sand där skärgårdskollegorna möta med båt.
- 15/7 1920 notis om att prisutdelning skall äga rum avseende motorbåtstävling 4/7.
- Annons. IOGT plus Umeå SGU till Sand (8-11 båtar). Skärgårdens samt Gimo och Tegs loger. Medtag kaffe och doppvirke.
- Annons 20/6 1935. "Midsommarfest på Sand". Stor fest å Sand 22-23/6. Ut till camping! Ut till Sand! SSK
- Annons 7/7 1935. Sandregattan tävlingsbanan 1 varv = 4 km. Ny gångbro över Kodjupet. Båtarna Sonja och Duncker avgår varje timme. Entré 25 öre. Ut i naturen... Följ med strömmen till Sand. UMS

Resultat av motorbåtstävling

8000 m bilmotorklass:

Viktor Pettersson	14
knop	
Albin Andersson	13
knop	
O B Karlsson	13
knop	
Åke Dahlkvist	11
knop	

4000 m 8 hkr:

Lennart Andersson	7 knop
-------------------	--------

4000 m 6 hkr:

Jonas Viström	6,5 knop
---------------	----------

4000 m 3,5 hkr:

Åke Ahlgren	7 knop
Viktor Olson	6,5 knop
Elsa Johansson	6 knop

Prissamlingen var utställd till allmänt beskådande. Framförallt märktes Yttergrens guldsmedsaffärs vandringspris.

- 9/7 1935. Genom nybyggnaderna har Sands festplats fått ett mycket trevligt utseende, vilket den tusenhövdade publiken uppskattade. Bra dansorkestrar och det dansades ovanligt flitigt.

Festplatsen idag

Sedan Sands stug- och vägförening övertog arrendet har avsevärda förbättringar skett. I föreningsstugan har:

- el och vatten kopplats in
- innertak med isolering satts upp
- isolering och boasering av väggar gjorts samt uppsättning av väv som målats
- köket renoverats
- dörr till kök satts in samt serveringslucka
- diverse möbler anskaffats
- uterum byggts till

På platsen i övrigt har:

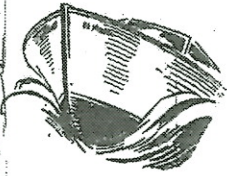
- dansbanan (Umeås äldsta bevarade) fått nytt golv, dock något mindre än det ursprungliga
- lekplats iordningställd
- boulebanor anlagts
- en förrådsbyggnad satts upp

En kväll varje år i slutet av juni samlas medlemmar för storstädning, både inomhus och utomhus.

Sedan början av 1970-talet har det anordnats en sommarfest, och under senare år även pubaftnar.

Boulespelet har samlat stort deltagande varje vecka under maj-september.

FEST på SAND

MOTORBÅTS- TÄVLINGAR

SÖNDAGEN DEN 11 JULI
kl. 15.00

En spännande fartfest med
de snabbaste motorbåtarna i
tävlan!

BUSSAR AVGÅ:

Från busstationen till Sand-
vägskälet:

Lördag 19.30, 21.15, 22.00.
Söndag 9.30, 11.00, 12.00, 13.00,
14.00, 14.35, 15.30, 19.00.

Från vägskälet, Sand:

Lördag 24.00, 01.15.
Söndag 18.15, 20.15, 21.00, 23.15.
Dessutom avgå båda dagarna bl-
lar från torget och festplatsen.

LÖRDAGEN DEN 10 JULI
kl. 20.00—01.00

SÖNDAGEN DEN 11 JULI
kl. 13.00—23.00

DANS

M u s i k : lördag och söndag
afton:

DAHLBERGS KVINTETT

Söndag kl. 13.00—15.00
(gammal dans):

ARNE ENGMANS DUO

TIVOLI

KAFFESERVERING
LASKEDRYCKER
VARM KORV — GLASS

TOMBOLA med fin-fina vinster

UMEÅ MOTORBÅTSSÄLSKAP

Från vänster: Ivan Dahlberg, Harry Dahlberg, Olle Åberg, Rulle Lindberg, Eskil Johansson

UMS' fest på SAND

Dans

lördag 6 juli kl. 20.00–01.00
söndag 7 juli kl. 13.00–20.00

Musik

Inge Burströms orkester
6 man och vokalist

TAXIBÅT

avgår från kajen nedanför
Stora Hotellet

LÖRDAG 17.30 och 20.00

SÖNDAG 12.00 och 14.00

ATERRESA: lördag efter
dansens slut. Söndag kl.
18.00 och 20.00

Motorbåtstävlingar

Söndag kl 15.00

MÅNGA FARTÅK DELTAGER

Starérin (längst till vänster) faller flaggan i tredje heatet, vilket man hade väntat skulle bli fel vassaste. I andra heatet var dock Bosse Wallström ännu snabbare och fick dagens snabbaste tid.

Ojämn Sandregatta vanns med galosch

Den så kallade Sandregattan — vilket ju faktiskt klingar nog så bra som Sandhamsregattan — utspelades på söndagen på Umeå älvens upprörda böljor. Regi: Umeå motorbåtssällskap. Trots att det blåste flera sekundmeter, kuling eller så, var vädret till övervägande delen gott på grund av ihållande solen. Publikerna gånade sig.

En del av de 300 såg också på tävlingarna, som inte fascinerade i särskilt hög grad: styrkeförhållandet mellan de olika båtarna var i ojämnaste laget för att några s.a.s. "rafflande millimeterstrider in på mållinjen" skulle uppstå och fånga intresse...

Två heat kördes innan de bästa samlades i ett rövarheat, överlägset vunnit av Sigvard Mattsson medelst någonting av galoschtyp. Efter Mattsson följde Gunnar Rosenbaum i dagens vackraste skapelse; Rosenbaum ledde för övrigt ett bra tag innan hans överman drog på för fullt.

Mellan varven idkades åkning på vattenskidor — morgondagens sport, tycks det. Gossarna var rätt

durkdrivna och i synnerhet Folke "Delikatess" Johansson stod stadigt.

Dags för Tumba-filial här uppe männe?

Ordningen på tävlingsplatsen var mestadels god. Starter och tidtagning klaffade väl. En viss oreda vållade ett par skolynglingar som i en snigel till båt envisades med att titt och tätt korsa banan under utstötande av misstänkliga skratt och tjo men efter 30 stränga skrik från tävlingsledningen försvann detta orosmoment — till allas stora belåtenhet.

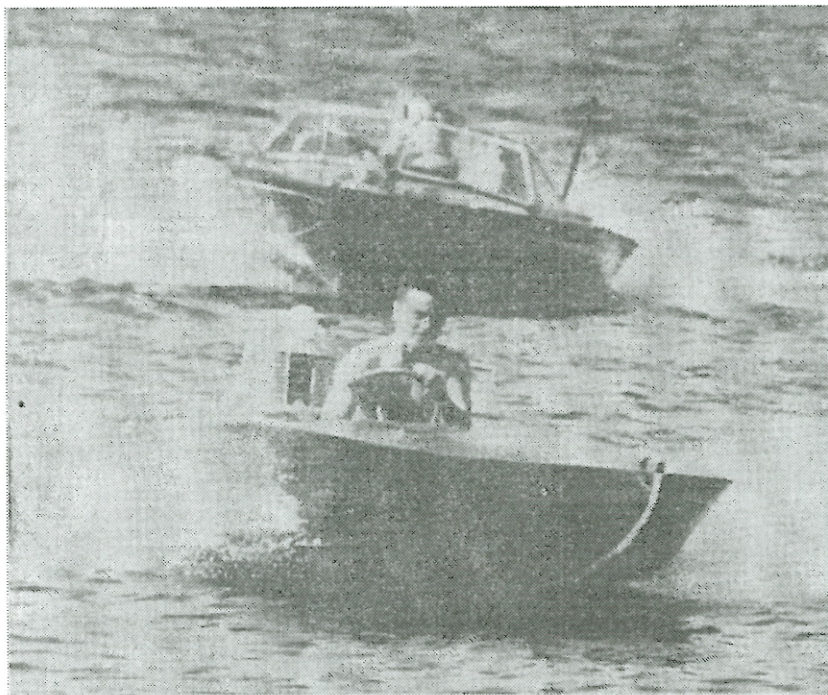
Jan-Oskar

Klass I: 1) L Eriksson 11.45, 8.5 knop.

Klass II: 1) S Olsson 5.58 17.5 knop, 2) B Forsgren 6.50 15.0, 3) H Andersson 8.51, 11.5, 4) S Rutkvist 12.19 8.3.

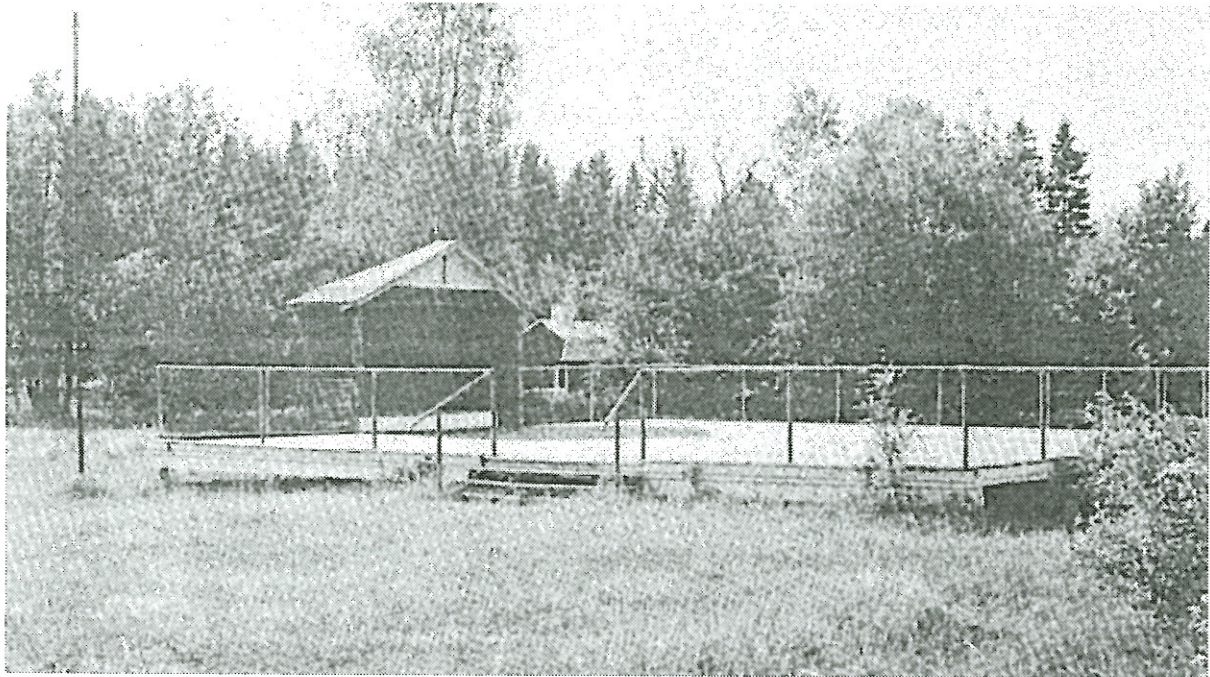
Klass III: 1) S Mattson 6.57, 29.4 2) G Rosenbaum 7.29, 27.0, 3) P Eriksson 7.56, 26.0, 4) S Nordström 8.34, 24.0.

Klass V: 1) G Norman 7.50, 13.0

SANDREGATTANS RÖVARHEAT på söndagen, blev en lättvunnen viktoria för Sigvard Mattsson, som med sin snabba racer kom upp i nära 3 Olmop. Han ses här i full fart, följd av Gunnar Rosenbaum. Se Sporten.

VK. 6/7-59

Tankar från en Stöcke-grabb som kom till Sand på fest i början på 1950-talet

Rune Sandberg

Läste i tidningen en annons om midsommarfest på Sand med dans till Nisse Forséns orkester. Oj va´ bra!

Med vattenkammat hår och nyborstade skor äntrade jag hojen tillsammans med några pojk- och flickkompisar. Cykelfärden gick genom Degernäs på gropig grusväg, över Obbolavägen och fram till kullen vid stora gula stugan, oj vilken backe (den upplevdes som stor då). Så var vi äntligen framme vid festplatsen. Cykeln parkerades i skogen och vi gick fram till entrén och betalade inträdet två kr. Tankar fanns på att "planka", men området var omgärdat med ett högt stålstängsel som gick ut i vattnet, så det var bara att glömma. Jag hade tio kr i börsen så det var ganska mycket kvar. Väl inne på festplatsen såg vi att det fanns ett mindre tivoli med skjutbana, chokladhjul, pilkastning och inte att förglömma över och under 7 (sju), en byggnad där kaffe serverades (den nuvarande klubbstugan) samt ytterligare en liten byggnad där karameller såldes.

Jag stannade för över och under 7 där många samlats runt omkring, både nyfikna och de som spelade. Mannen som skötte spelet hade två tärningar i en sliten kaffekopp. Han höll handen över koppen och skakade tärningarna, vände koppen upp ner på det runda bordet som var uppdelat i tre fält (över 7, under 7 och 7) och där lades insatsen. Om jag inte minns fel var insatsen maximerad till högst tio kr, jag satsade en kr – ingen vinst.

Så gick vi fram till dansbanan där flickorna samlats nedanför i en klunga. Jag vågade inte bjuda upp - jag hade ju bara provat att dansa några gånger på ordenshuset i Stöcke. Jag gick vidare ner till bryggan där många fina motorbåtar låg, bl a Palle Erikssons fina mahognyskönhet, vilken drömbåt.

När jag tittat på alla fina båtar gick jag tillbaka till tivolit där jag testade skjutbanan, ingen vinst (skulle nog ha behövt glasögon då). Vid nästa tält var det bollkastning, en burkpyramid var uppställd på en bräda och man fick köpa tre bollar som skulle kastas på burkarna – ingen tur där heller.

Nu var det dags att åter styra stegen fram till dansbanan. Skulle jag våga bjuda upp? Margareta tog mig i armen och bjöd upp till dans. Jag hade inget val, så en vals på Sand var min första dans.

Så var midsommarfesten slut och det var dags att hoppa upp på "hojen" och cykla hem i den ljusa sommarnatten med många trevliga minnen.

FÖRORD

På initiativ av Birgitta Sandberg samlades några "Sandbor" för några år sedan, för att diskutera möjligheterna att i någon form dokumentera Sands historia. Vi beslutade att en studiecirkel skulle bildas. I cirkeln har under hela tiden deltagit, Siw och Curt Lundberg, Birgitta och Rune Sandberg, Lars Sjöstedt, Gunilla och Owe Svensson, samt under del av tiden även Vivi-Anne och Christer Olofsson och Barbro och Kåre Fossmo.

Uppgifterna till denna publikation har inhämtats från tidningar, böcker, arkiv, protokoll, utredningar, tekniska tidskrifter m m. Vidare har vi genom samtal med skilda personer sökt få fram ett så brett underlag som möjligt. Vi vill dock inte göra anspråk på att denna publikation skall vara heltäckande avseende Sands historia, utan hoppas vi att dessa rader kan leda till att intresserade personer börjar fundera om egna erfarenheter och uppgifter som kan vara av intresse att föra vidare.

Den första generationen som började bygga här på Sand är borta nu. Nästa generation det är vi.

Sand har varit med om en otrolig utveckling liksom samhället i övrigt, men ändå bibehållit idyllen, den enkla sommarstugan till dagens villor. Betydande förändringar som vi själva varit med om.

"Livet är inte de dagar som gått, utan de man minns"

Gunilla Svensson, Siw Lundberg, Birgitta Sandberg, Lars Sjöstedt, Curt Lundberg, Rune Sandberg